
Jak překlenout období hospodářské krize?

Jak překlenout období hospodářské krize?

26.1.2010, 18:10, pořad: Názory a argumenty

Jan BEDNÁŘ, moderátor

Následující příspěvky domácí části našeho pořadu věnujeme ekonomice a různým návodům, jak překlenout období hospodářské krize. Jednou z takových představ je posílení úlohy vzdělání a zavádění moderních technologií do výroby. Snadno se to ovšem řekne a hůře provádí. Jak podotýká Petr Holub.

Petr HOLUB, redaktor

Budoucnost České republiky je každému zcela zřejmá. Staneme se ekonomikou postavenou na nových technologiích, vzdělání a výzkumu. Zmíněná vize stojí ve volebních programech všech politických stran, stejný postup doporučují také ekonomové. Je to logické. Jenom nové a výkonnější technologie zajistí lepší produktivitu práce a jenom s vyšší produktivitou si zajistíme lepší příjmy. Ovšem o mnoho víc než logická tato úvaha není. S realitou totiž nemá mnoho společného. Neexistuje totiž mnoho důvodů, proč by se Česko mělo stát zemí nových technologií. Není pochyb o tom, že Češi mají vlohky ke strojní výrobě a že by jim nevadilo, kdyby mohli vyrábět na lepších strojích, než mají dosud. Ovšem to je dost slabý argument k přesvědčení, že se staneme technologickou velmocí. Tam je třeba splnit dvě důležitější podmínky. Česko musí mít kvalitní výzkumné ústavy a podniky, které se nebojí investovat do inovací. A to v Česku chybí. Naposled to ukázal výzkum společnosti Scimago, která srovnávala výkony vědců na celé zeměkouli. Nutno připustit, že ve srovnání kvality Češi nedopadli úplně výborně. Nejlepší byli podle očekávání Američani, následovali Britové, Němci, Holanďané. Postkomunistické země stále nedokázaly překonat odstup od tradiční elity. Nejlépe se to daří východním Němcům, což nepřekvapí. Tamní univerzity dnes mají stejně kvalitní výzkum jako kolegové z někdejšího západního Německa, i když několik zvláště bavorských univerzit má stále znatelný předstih, nemluvě o Společnosti Maxe Plancka, která je na světové špičce a s níž se tedy nemůže žádná německá univerzita rovnat.

Východoněmecké univerzity tedy byly vystaveny západní konkurenci a dokázaly v ní obstát. Stejně dobře na Východě dopadla už jen univerzita v estonském Tartu, což je tedy jednoznačné překvapení. Češi jsou na Východě zhruba na úrovni Polska a Maďarska. Existuje v tom však jedna podstatná výhrada. Češi mají prakticky jen dvě pracoviště, která se dají srovnat se světovým průměrem, tedy akademií věd a Karlovu univerzitu. Ovšem v Maďarsku do stejné kategorie patří kromě tamní akademie věd tři univerzity v Budapešti a jedna v Segedině. V Polsku dosahuje úrovně lepších českých a maďarských ústavů jen Varšavská univerzita, tamní akademie věd má o něco horší kvalitu. Ovšem v Polsku je zhruba desítkou relativně velkých univerzit, které mají od východoevropské špičky odstup, který se dá brzy dohonit. V každém případě dosahují tamní technické univerzity lepších výsledků než České vysoké učení technické. Takže vzniká otázka, proč by měly technologie zamířit právě do Česka a vyhýbat se Maďarsku, Polsku nebo dokonce Estonku. Případně Slovensku, kde sice výzkum zaostává a dosahuje úrovně Bulharska, kde se ovšem na druhé straně platí eurem. Vystřízlivět ze snů o skrytém potenciálu českých mozků a zlatých ručiček je užitečné, protože pak se může postavit realistická strategie. Racionální zhodnocení možností zdejší pracovní síly také může přispět k tomu, abychom procitli z jednoho široce sdíleného omylu. Česko je zemí, jejíž ekonomika v posledních letech rostla díky exportu. Cizinci totiž postavili řadu moderních továren a české ruce se uplatnily. Krize ovšem způsobila pád exportu a nikdo nevěří, že se vrátí do úrovně před krizí, pokud nezmění svou nabídku. Právě tady je logickým řešením stavba nějakých nových továren, které budou vyrábět nové, lepší výrobky, které zase budeme spokojeně exportovat. Omyl je v tom, že se neuvažuje o žádné jiné perspektivě. Ekonomika totiž nemusí růst exportem, ale také domácí spotřebou. V českém prostředí to je nezvyklá myšlenka, ale zabývají se s ní dnes všichni světoví ekonomové. Zjednodušeně řečeno, továrny nemusí vyrábět pro zahraniční trh, ale také pro ten český, přesněji pro českého spotřebitele. Krize ukázala, že tento směr růstu je zdravější než nadměrné spoléhání na export. Nakonec český spotřebitel udržel českou ekonomiku nad vodou, když export klesl o pocitivých dvacet procent. Řečí o nových technologiích a výzkumu v sobě skrývají, že se dál budeme snažit zbohatnout exportem. Ovšem růst exportu a růst domácí spotřeby se do značné míry vylučují. Exportní fabriky totiž drží platy zaměstnanců pokud možno nízko, aby jejich výrobky obstály v souboji s konkurencí ostatních

zemí. Nízký plat se tak stává hlavní ctností takového ekonomického rozvoje. Ovšem nízké platy zároveň dusí domácí poptávku. Je tedy třeba rozhodnout, do jaké míry vláda podpoří export a do jaké míry domácí poptávku. Platonické řeči o výzkumu a nových technologiích jsou do značné míry chimérou. Brání pouze tomu, aby se prozkoumaly jiné možnosti ekonomického vzestupu. Čím dříve se vrátíme do reality, tím lépe. Platí to i pro samotnou budoucnost výzkumu. Nejlepší vědce mají přece země, které jsou na čele také ve spotřebě. To není náhoda ani v nejmenším.

Jan BEDNÁŘ, moderátor